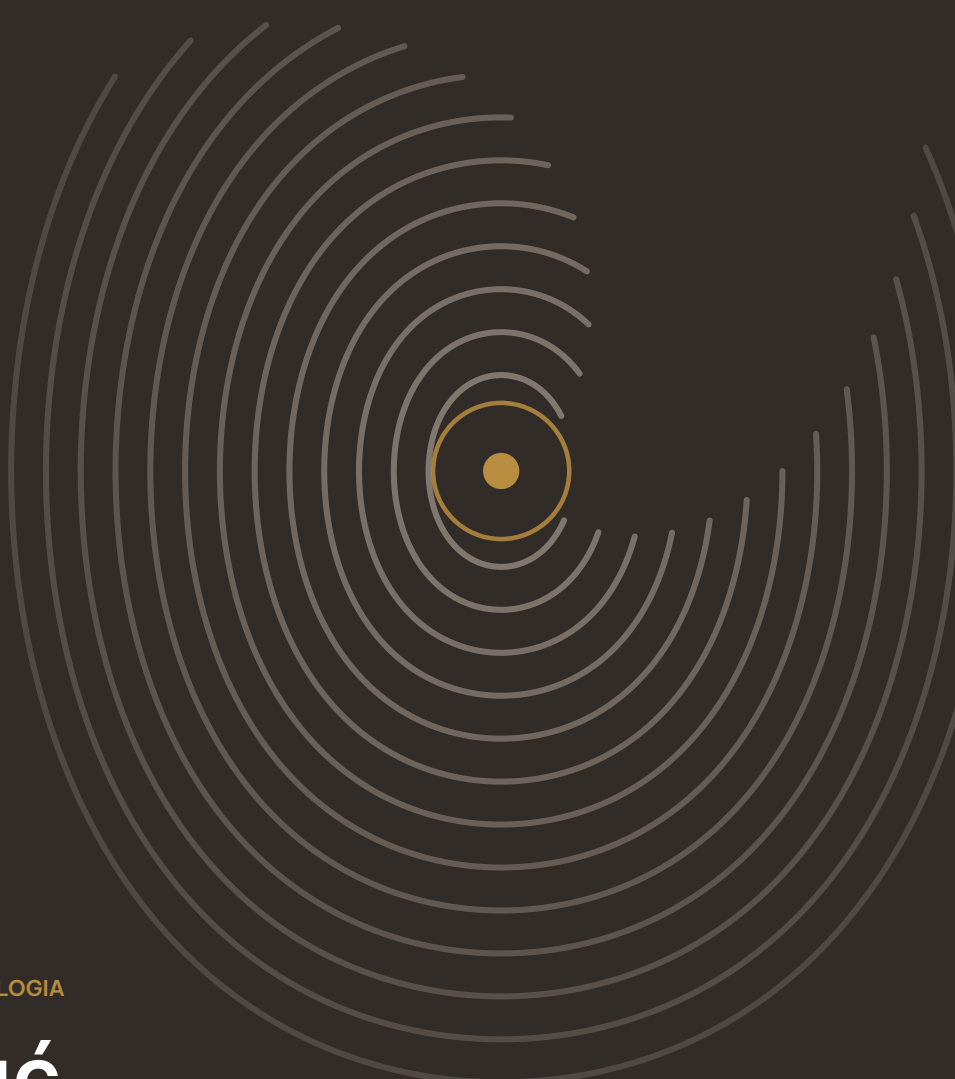

PRZEWODNIK KIERUNKOWY · KRYMINOLOGIA

Jak napisać pracę magisterską z kryminologii

Od problemu do obrony: teorie, statystyki przestępczości, badania wiktymizacyjne, analiza akt, wywiady i etyka, krok po kroku.

Spis treści

Jak korzystać z tego przewodnika	1
1 Specyfika pracy z kryminologią	2
1.1 Kryminologia jako nauka	2
1.2 Typy prac	2
1.3 Czego oczekuje recenzent	3
2 Problem i pytania badawcze	4
2.1 Od kategorii do problemu	4
2.2 Perspektywy w kryminologii	4
2.3 Pytania, cele i hipotezy	5
2.4 Wykonalność	5
3 Teorie kryminologiczne	6
3.1 Najczęściej wykorzystywane teorie	6
3.2 Teorie sytuacyjne i wiktymologiczne	6
3.3 Kryminologia krytyczna	7
3.4 Stan badań	7
4 Źródła danych o przestępczości	8
4.1 Statystyki Policji	8
4.2 Statystyki prokuratury i sądów	8
4.3 Główny Urząd Statystyczny i dane międzynarodowe	8
4.4 Badania wiktymizacyjne	9
4.5 Inne źródła	9
5 Praca ze statystykami przestępczości	10
5.1 Wskaźniki zamiast liczb bezwzględnych	10
5.2 Zmiany prawa i sposobu rejestracji	10
5.3 Ciemna liczba	11
5.4 Małe liczby	11
6 Badanie wiktymizacyjne	12
6.1 Co można zbadać	12
6.2 Okres odniesienia	12
6.3 Pytania o zdarzenia, nie o kategorie prawne	12
6.4 Próba i reprezentatywność	13
6.5 Ostrożność wobec respondentów	13
7 Badanie aktowe	14
7.1 Dostęp do akt	14
7.2 Dobór spraw	14

7.3	Kwestionariusz badania akt	14
7.4	Ograniczenia materiału	15
8	Wywiady ze sprawcami, ofiarami i praktykami	16
8.1	Kogo pytać	16
8.2	Badania w jednostkach penitencjarnych	16
8.3	Scenariusz wywiadu	16
8.4	Wiarygodność relacji	17
9	Przestrzeń, sytuacja i prewencja	18
9.1	Miejsca koncentracji przestępczości	18
9.2	Mapy i ich pułapki	18
9.3	Prewencja sytuacyjna i CPTED	18
9.4	Ocena skuteczności	19
10	Przestępczość w mediach i dyskursie publicznym	20
10.1	Co można zbadać	20
10.2	Analiza zawartości	20
10.3	Neutralność i dobór tematu	21
11	Analiza ilościowa	22
11.1	Opis danych	22
11.2	Związki między zmiennymi	22
11.3	Regresja	22
11.4	Szeregi czasowe	23
11.5	Programy	23
12	Etyka, dane i bezpieczeństwo	24
12.1	Zgoda komisji etycznej	24
12.2	Dane o przestępstwach i skazaniach	24
12.3	Wiedza o nieujawnionych przestępstwach	24
12.4	Ochrona ofiar i sprawców	25
12.5	Bezpieczeństwo badacza	25
12.6	Język	25
13	Wyniki, dyskusja i rekomendacje	27
13.1	Prezentacja wyników	27
13.2	Dyskusja	27
13.3	Rekomendacje	27
13.4	Zakończenie	28
14	Struktura pracy i redakcja	29
14.1	Typowy układ	29
14.2	Proporcje	29
14.3	Terminologia	29
14.4	Przywoływanie przepisów, statystyk i spraw	30
15	Finisz: ostatnie tygodnie	31
15.1	Kolejność	31
15.2	Aneksy	31
15.3	Aktualność przepisów i danych	32
15.4	Antyplagiat i złożenie pracy	32
16	Obrona	33

16.1	Prezentacja	33
16.2	Pytania do pracy	33
16.3	Pytania z zakresu studiów	34

Jak korzystać z tego przewodnika

Ten przewodnik powstał dla studentki lub studenta kryminologii, który ma przed sobą pracę magisterską i chce ją napisać dobrze. Nie powtarza rad o „pracach dyplomowych w ogóle”. Każdy rozdział, przykład i checklista dotyczą kryminologii: teorii wyjaśniających przestępczość, statystyk policyjnych i sądowych, badań wiktymizacyjnych, analizy akt, rozmów ze sprawcami i ofiarami, prewencji i sposobu, w jaki o przestępczości mówią media.

Kryminologia jest dziedziną, w której łatwo o mocne tezy i trudno o rzetelne dane. Przestępczość budzi emocje, statystyki pokazują tylko część zjawiska, a najciekawsze źródła, czyli akta spraw i rozmowy z osobami skazanymi lub pokrzywdzonymi, wymagają zgód i szczególnej ostrożności etycznej. Recenzent oczekuje, że autor zna ograniczenia swoich danych, wyjaśnia zjawiska teorią, a nie potocznymi przekonaniem, i formułuje wnioski dla polityki kryminalnej w granicach tego, co pokazało badanie.

Rozdziały od pierwszego do piątego i od jedenastego do szesnastego są wspólne dla wszystkich prac. Rozdziały od szóstego do dziesiątego opisują warsztat badawczy: badania wiktymizacyjne, analizę akt, wywiady, analizę przestrzenną i ocenę prewencji oraz analizę mediów. Czytaj te, które dotyczą Twojej pracy.

Po drodze spotkasz pięć rodzajów ramek. **Definicje** porządkują pojęcia. **Przykłady z praktyki** pokazują, jak zasada wygląda w gotowym tekście. **Pułapki** opisują błędy, które powtarzają się w pracach z kryminologii. **Checklisty** pozwalają sprawdzić rozdział przed wysłaniem go promotorowi. Ramki **Okiem recenzenta** pokazują, na co patrzy osoba, która wystawi ocenę.

Przepisy karne i zasady prowadzenia statystyk zmieniają się, a procedury dostępu do akt i jednostek penitencjarnych różnią się między instytucjami. Fakty w przewodniku odpowiadają stanowi z 2026 roku, ale przed rozpoczęciem badań zawsze sprawdź aktualne wymagania instytucji, w której chcesz je prowadzić. Liczby w przykładach są ilustracyjne, chyba że podano ich źródło.

Powodzenia. Dobra praca magisterska z kryminologii uczy tego, czego potrzebują policja, prokuratura, więziennictwo, kuratorzy i organizacje pomagające ofiarom: krytycznego czytania danych o przestępczości i wyjaśniania jej bez uproszczeń.

01

Specyfika pracy z kryminologią

Tematy prac z kryminologii są zwykle ciekawe już na etapie tytułu: przemoc wśród nieletnich, cyberprzestępczość, zabójstwa w rodzinie, recydywa, handel ludźmi. Problem pojawia się później, gdy okazuje się, że praca opisuje zjawisko na podstawie artykułów prasowych i ogólnych statystyk, a wnioski powtarzają potoczne przekonania. Ten rozdział wyjaśnia, czego recenzent oczekuje od pracy z kryminologii i jakie drogi badawcze są dostępne.

1.1 Kryminologia jako nauka

Kryminologia bada przestępczość jako zjawisko społeczne i indywidualne: jej rozmiary, strukturę i dynamikę, przyczyny i uwarunkowania, sprawców i ofiary, a także reakcję społeczną na przestępczość, w tym działanie policji, wymiaru sprawiedliwości i systemu penitencjarnego. W Polsce kierunek kryminologia prowadzą zwykle wydziały prawa, nauk społecznych lub nauk o bezpieczeństwie. Wpływa to na oczekiwania wobec pracy: na wydziale prawa większą wagę przyłoży się do instytucji prawa karnego i polityki kryminalnej, na wydziale socjologii do metod badań społecznych.

Kryminologia a prawo karne

Prawo karne odpowiada na pytanie, jakie czyny są przestępstwami i jakie grożą za nie kary. Kryminologia pyta, jak często i gdzie te czyny są popełniane, kto je popełnia i dlaczego, kto staje się ofiarą, jak na przestępczość reagują instytucje i społeczeństwo i czy ta reakcja działa. Praca z kryminologii może analizować przepisy, ale jej rdzeniem są dane o zjawisku i jego wyjaśnienie, a nie wykładnia norm.

1.2 Typy prac

Typ pracy	Pytanie w centrum	Materiał	Przykładowy temat
Analiza statystyk	Jak zmieniały się rozmiary i struktura przestępczości?	Dane Policji, prokuratury, sądów, GUS	Dynamika i struktura przestępczości nieletnich w województwie w latach 2010–2025
Badanie wiktyimizacyjne	Jak często i kto staje się ofiarą, jak ofiary reagują?	Ankieta wśród mieszkańców, dane z badań ogólnopolskich	Doświadczenie oszustw internetowych wśród studentów

Typ pracy	Pytanie w centrum	Materiał	Przykładowy temat
Badanie aktowe	Jak przebiegają sprawy, kim są sprawcy i ofiary, jak reaguje wymiar sprawiedliwości?	Akta spraw karnych	Charakterystyka sprawców i przebieg postępowań w sprawach o stalking w okręgu sądowym
Badanie jakościowe	Jak sprawcy lub ofiary rozumieją swoje doświadczenia?	Wywiady	Doświadczenia osób opuszczających zakład karny w pierwszym roku na wolności
Analiza przestrzenna i prewencja	Gdzie koncentruje się przestępczość i czy działania prewencyjne działają?	Dane lokalne, mapy, obserwacja	Rozmieszczenie kradzieży kieszonkowych w centrum miasta a monitoring wizyjny
Analiza mediów	Jak przestępczość jest przedstawiana w przekazie publicznym?	Artykuły, programy, media społecznościowe	Obraz przestępczości cudzoziemców w portalach informacyjnych

1.3 Czego oczekuje recenzent

Dobra praca z kryminologii ma pytanie badawcze wynikające z teorii i wcześniejszych badań, opiera się na danych, których ograniczenia autor zna i opisuje, wyjaśnia wyniki przez teorie kryminologiczne i formułuje wnioski dla polityki kryminalnej lub praktyki instytucji w granicach tego, co pokazało badanie.

Praca z nagłówków prasowych

Praca o przemocy wśród młodzieży zaczyna się od opisu kilku głośnych zdarzeń z mediów, przytacza statystyki Policji bez żadnego komentarza metodologicznego i kończy się stwierdzeniem, że „przemoc wśród młodzieży dramatycznie rośnie”, choć dane z tego samego źródła pokazują spadek liczby czynów karalnych nieletnich. Kryminologia zaczyna się tam, gdzie kończą się nagłówki: od sprawdzenia, co naprawdę mówią dane i jakie mają ograniczenia.

Okiem recenzenta

Najpierw sprawdzam, czy autor wie, co mierzą statystyki, na których się opiera, i czy odróżnia przestępczość rzeczywistą od ujawnionej. Potem szukam teorii w interpretacji wyników. Praca, która wyjaśnia przestępczość wyłącznie „demoralizacją” albo „brakiem surowych kar” bez odwołania do teorii i badań, nie spełnia moim zdaniem wymagań stawianych pracy kryminologicznej.

Zanim zaczniesz

- ☐ Umiesz odróżnić swoje pytanie kryminologiczne od pytania z zakresu prawa karnego
- ☐ Wybrałeś typ pracy i wiesz, skąd będą pochodzić dane
- ☐ Sprawdziłeś, jakie zgody będą potrzebne (sąd, jednostka penitencjarna, instytucja)
- ☐ Znasz tradycję badawczą swojego wydziału (prawną, socjologiczną, bezpieczeństwa)
- ☐ Umiesz w jednym zdaniu powiedzieć, co praca wniesie